

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 30.5.2017 г.
COM(2017) 247 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

относно нов тласък за висшето образование в ЕС

{SWD(2017) 164 final}

1. НОВ ТЛАСЪК ЗА ВИШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЕС

Нова програма на ЕС за висшето образование ...

Успехът на европейския проект зависи от капацитета на ЕС да изгради по-добро бъдеще за европейските граждани. Това е ключовото послание в Бялата книга на Комисията за бъдещето на Европа¹. То е и в основата на инициативата „Инвестиране в младежта на Европа“² и Новата европейска програма за умения³. От тези инициативи става видно, че ефективните системи за образование и обучение са в основата на справедливите, отворените демократични общества и на устойчивото развитие и заетостта. С „Европейския стълб на социалните права“⁴ и неотдавнашния документ за размисъл относно извличането на ползите от глобализацията⁵ образованието и уменията се определят като приоритет на европейското сътрудничество.

Ролята на висшето образование е уникална. Търсенето на високо квалифицирани, социално ангажирани служители едновременно нараства и се променя. В периода до 2025 г. се очаква половината от работните места да изискват високи квалификации. Вече са пропуски по отношение на уменията на високо равнище. Движени от дигиталните технологии, свързаните с работните места изисквания стават все по-гъвкави и сложни. Способностите на хората да бъдат предприемчиви, да обработват сложна информация, да мислят независимо и творчески, да използват интелигентно ресурси, включително цифрови, да общуват ефективно и да бъдат устойчиви, са по-важни от всякога. Европа също така има нужда от успешни хора, които да могат да разработват авангардни технологии и решения, тъй като бъдещият ни просперитет зависи от тях. Същевременно противодействието на нарастващото разделение в нашите общества и недоверието в демократичните институции задължава всички — включително университетските преподаватели и студентите — да се ангажират още по-активно с общностите около тях и да подпомагат социалното приобщаване и мобилността.

Европа не може да отговори на тези предизвикателства без висшите учебни заведения и системи, които са ефективни в областта на образованието, изследователската и развойната дейност, и са свързани със своите общества. Реформирането на висшето образование е отговорност на държавите членки и е част от усилията им за създаване на обучение и образование от световна класа. ЕС може да помогне на държавите членки в усилията им да проведат образователни реформи. Целта на тази обновена програма за висше образование⁶ е да се гарантира, че инициативите на ЕС в подкрепа на висшето образование са съсредоточени върху важни проблеми, като същевременно подпомагат подготовката за следващия финансов период на ЕС.

¹ [COM\(2017\) 2025 final.](#)

² [COM\(2016\) 940 final.](#)

³ [COM\(2016\) 381 final.](#)

⁴ [COM\(2017\) 250 final.](#)

⁵ https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-harnessing-globalisation_bg

⁶ Оповестена в COM(2016) 941 final.

...която се основава на това, което вече е постигнато...

ЕС има успешна практика в подкрепата на висшето образование чрез политическо сътрудничество и програми за финансиране. Европейският семестър е основен двигател на реформата, по-специално чрез специфичните за всяка държава препоръки, свързани с образованието. Като част от стратегията „Европа 2020“ и стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението (ЕТ 2020) Съветът изрази съгласие, че до 2020 г. 40 % от младите хора следва да имат завършено висше или аналогично образование. В подкрепа на тази цел от 2011 г. насам в Програмата за модернизиране на висшето образование⁷ са предвидени стратегически насоки за ЕС и държавите членки, които да предприемат действия за:

- **Събиране на сведения за работещите практики в сферата на висшето образование** (в областта на образованието, изследователската дейност, иновациите и проектирането на системи) чрез проучвания, работни групи и анализ и проследяване на критериите и показателите;
- **Подкрепа на сътрудничеството, взаимното обучение и целевите насоки за политиките** между правителствата и органите, отговарящи за висшето образование;
- **Укрепване на капацитета и резултатите на висшите учебни заведения** чрез финансиране на проекти за сътрудничество в областта на иновациите между институциите и техните партньори („Еразъм+”, „Хоризонт 2020”) и — чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) — инвестиции в инфраструктура, материално-техническа база, умения и иновативни проекти. С проекти на Европейската инвестиционна банка също бяха подкрепени инвестиции в инфраструктура на висши учебни заведения, включително чрез Европейския фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ);
- **Подкрепа на международната мобилност на студенти, преподаватели и научни работници** като възможност за тях за натрупване на опит и развиване на умения (програмите „Еразъм+” и „Мария Склодовска-Кюри”); както и
- **Засилване на сътрудничеството** между сферите на висшето образование, научните изследвания и бизнеса.

...но отново насочва усилията върху съществуващите и развиващите се възможности и предизвикателства

Положителното въздействие на дейностите на ЕС и тяхното международно измерение бе признато от държавите членки, социалните партньори и сферата на висшето образование. ЕС е на път да постигне целта от 40 %, но както беше подчертано по време на обществените консултации относно бъдещата подкрепа на ЕС за висшето

⁷ [COM\(2011\) 567 final.](#)

образование, проведени през 2016 г.⁸, европейските системи за висше образование са изправени пред предизвикателства, включително⁹:

- **Несъответствие между уменията, от които Европа се нуждае, и тези, с които разполага:** в много части на ЕС се усеща недостиг в някои висококвалифицирани професии¹⁰, както във връзка с квалификациите, така и по отношение на качеството на съответните умения. В същото време твърде много студенти завършват със слабо развити основни умения (езикова и математическа грамотност и тази в областта на цифровите технологии) и без съответния набор от общоприложими умения (решаване на проблеми, комуникативни умения и др.), от които се нуждаят, за да проявяват устойчивост в един променящ се свят.
- **Продължително и растящо социално разделение:** много по-малко вероятно е хората от групи в неравностойно социално-икономическо положение и с мигрантски произход да бъдат приети и да завършат висше образование; често на академичните преподаватели и на завършилите висше образование се гледа като на хора, които нямат връзка с останалата част от обществото; а сегрегацията по полов признак в различните учебни сфери е все още широко разпространена.
- **Пропуски по отношение на иновациите:** висшите учебни заведения често не допринасят достатъчно за иновациите в икономиката като цяло, и по-специално за тези в собствения им регион. Постиженията на висшето образование по отношение на иновациите варират съществено между различните региони в ЕС.
- **Съвместната работа между различните компоненти на системата на висшето образование не винаги протича гладко:** механизмите за финансиране, стимулиране и заплащане във висшето образование не винаги са направени така, че да възнаграждават качествена преподавателска и изследователска дейност, иновациите, социалното приобщаване и ангажираността. Сътрудничеството между училищата, доставчиците на услуги в сферата на професионалното образование и институциите за учене за възрастни често е ограничено.

2. ПРИОРИТЕТИ ЗА ДЕЙСТВИЕ

Време е да се даде нова ориентация на помощта на ЕС в областта на висшето образование. Тя ще бъде насочена към разрешаване на посочените по-горе четири предизвикателства чрез акцентирание съответно върху четири приоритета за действие, подкрепени от действия на равнище ЕС:

1. Преодоляване на несъответствията по отношения на уменията и насърчаване на върхови постижения за развитието на уменията;

⁸ Вж. Приложение II към Работния документ на Комисията, придружаващ Новата европейска програма за умения.

⁹ Вж. придружаващия Работен документ на Комисията

¹⁰ Вж. „Професии в Европа с недостиг и излишък на умения“ CEDEFOP, 2016 г.): „В Европа... Сред първите пет професии са специалисти в областта на информационните и комуникационните технологии; лекари, специалисти в областта на науката, технологиите, инженерството, (изкуствата) и математиката (НТМ(И)М), медицински сестри и акушерки и учители.“ Ситуацията варира в различните региони.

2. Изграждане на приобщаващи и свързани системи на висше образование;
3. Гарантиране, че заведенията за висше образование допринасят за иновациите;
4. Подкрепа за ефективни системи за висше образование.

2.1. Преодоляване на несъответствията по отношения на уменията и насърчаване на върховни постижения за развитието на умения

Разрешаването на проблема с **нуждата от високо ниво на умения** в Европа изисква действия. Първо, повече хора трябва да бъдат привлечени в учебните дисциплини, които подготвят студентите за професии, за които е налице или се очаква недостиг от кадри. В много държави членки на ЕС съществува недостиг от дипломирани лица в областта на науката, технологиите, инженерството, (изкуствата) и математиката (НТМ(И)М), медицинските професии и преподавателската дейност¹¹. Второ, всички студенти във висши училища, независимо от изучаваната специалност, трябва да придобият високи общоприложими умения и ключови компетенции, които да им позволят да просперира. Високото ниво на компетенции в областта на цифровите технологии¹², математическата грамотност, самостоятелност, критично мислене и възможности за решаване на проблеми са способности с все по-нарастващо значение.

Специалността, която хората избират да изучават в университета зависи от личната мотивация, правилното насочване и наличието на привлекателни възможности за учене и професионално развитие. Възможностите за професионална реализация в крайна сметка зависят от работодателите и икономиката като цяло, но образованието и обучението играят ключова роля. Училищата могат да мотивират учениците да проявяват интерес към всички предмети, включително математиката и естествените науки и да насочват техния избор. Те играят също така ключова роля в разрешаването на проблема с малкия дял на жените, малцинствата и други слабо представени групи в научни и технически специалности в университета и, в следствие, в съответните професии. Наличието на полезна информация относно перспективите за завършилите висше образование, контактите с бивши университетски възпитаници и прогнозите за бъдещите нужди от умения са ценни за консултантите в областта на професионалното ориентиране. Висшето образование има за задача да гарантира, че учебното съдържание е актуално, предлага подходящи програми за обучение в области, в които е налице недостиг от умения и развиват методологии за учене и обучение, които позволяват на студентите да придобият съответните умения в достатъчно задълбочена и всеобхватна степен.

Добре разработените университетски програми и учебни планове, фокусирани върху образователните потребности на студентите, са от решаващо значение за ефективното развиване на умения. Наличието на широк спектър от избираеми програми, включително двугодишни образователни степени¹³ и възможности за постоянно професионално развитие, спомагат за това висшето образование да отговори в по-голяма степен на

¹¹ Вж. COM(2017) 228.

¹² (DigComp): <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp>

¹³ Кратки курсове (EQF 5).

потребностите на хората. Технологиите предлагат нови начини за структуриране и организация на ученето и обучението¹⁴, включително чрез обучение със свободен достъп, онлайн и смесено обучение¹⁵ за повишаване на степента на гъвкавост и на взаимодействието между преподаватели и студенти. Образователните ресурси със свободен достъп и анализът на ученето¹⁶ имат потенциала да подобрят ученето, но остават недостатъчно използвани. Въпреки че по-голямата част от преподаването в рамките на висшето образование се извършва в изследователски институции, изследователската дейност не се използва достатъчно като материал за преподаване, а студентите често не биват включвани в извършваните изследвания. Това ограничава възможностите на студентите да изследват съвременните проблеми и да развиват изследователските си умения. Инициативата за наука със свободен достъп, прилагаща цифрови технологии¹⁷, отваря нови възможности за разрешаването на този проблем.

Висшето образование също следва да позволи на студентите да придобият умения и опит чрез **дейности, основаващи се на проблеми от реалния живот**, да включи практическо обучение и, когато е възможно, да предлага международна мобилност. **Сътрудничеството с работодателите** може да позволи на висшите учебни институции да актуализират своите учебни програми и да ги провеждат ефективно, като увеличат възможностите за достъп на студентите до практическо обучение.

Разработването, създаването и провеждането на добри програми за обучение не е лесно. Наличието на **добри преподаватели** е от съществено значение. Твърде голям брой университетски преподаватели са получили ограничено или никакво педагогическо обучение, а системното инвестиране в постоянното професионално развитие на преподавателите все още е изключение. Национални и институционални стратегии за подобряване на възможностите за професионална реализация и възнагражденията за добрите преподаватели се срещат все по-често, но са доста под необходимото равнище.

Какво ще предприеме Комисията:

1. Ще стартира **европейска инициатива за проследяване на дипломираните висшисти** за по-добра информираност относно тяхното професионално развитие или в последващото образование на национално равнище и на равнище ЕС. Това ще доведе до подобрения по отношение на професионалното ориентиране, разработването на програми, стратегиите на институциите и изработването на политиките. Препоръката на Съвета¹⁸, предложена като част от този пакет, ще бъде подкрепена от проучване относно дипломираните висшисти на равнище ЕС и сътрудничество за подобряване на националните механизми за проследяване на университетските възпитаници.

¹⁴ <https://ec.europa.eu/jrc/en/open-education>

¹⁵ Обикновено съчетава дистанционно обучение и обучение в класната стая.

¹⁶ Данни за учещите и тяхната среда, използвани, за да се определят образователните потребности на студентите.

¹⁷ Инициативата за наука със свободен достъп цели да направи научните изследвания и данни достъпни за всички.

¹⁸ То ще включва възпитаници на висши учебни заведения и институции за професионално образование и обучение, както и тези, които напускат образователната система без да добият квалификация.

2. Ще постави началото на **коалиция НТМ(И)М на ЕС**¹⁹, включваща различни образователни сектори, работодатели в бизнеса и публичния сектор за подпомагане и изпълнение на актуални програми в НТМ(И)М, модернизирани на НТМ(И)М и други учебни програми, включително чрез повече мултидисциплинарни програми и сътрудничество между съответните предприятия и висшите учебни заведения.
3. Ще насърчава включването на стажове, признати чрез точките по ECTS, в университетски програми, ще засили подкрепата си за **бизнес консорциумите по „Еразъм+“** с цел увеличаване на наличието и качеството на стажове и ще подкрепя **студентските стажове** в рамките на „Еразъм+“, като поставя **специален акцент върху дигиталните умения**²⁰.
4. Ще разработи и ще развива **модел за цифрова подготвеност**, за да помогне на висшите учебни заведения, на техния персонал и на студентите да прилагат стратегии за изучаване на цифровите технологии и да изследват потенциала на модерните технологии, включително анализа на ученето. Това ще бъде придружено от **насоки по отношение на инициативи за отворено образование**
5. Ще ускори **стратегическата подкрепа за преподавателите в сферата на висшето образование, кандидатите за докторанти и завършилите докторантура чрез „Еразъм+“**, за да им окаже помощ в развиването на педагогически умения и умения за разработване на програми чрез целенасочени възможности за мобилност на служителите с цел педагогическо обучение и засилено сътрудничество между центровете за обучение на преподаватели в целия ЕС.

2.2. Изграждане на приобщаващи и свързани системи за висше образование

Висшето образование трябва да изпълни своята роля в борбата със **социалните и демографските предизвикателства**, пред които е изправена Европа. Това означава предоставяне на гаранции, че висшето образование е включващо, отворено за таланти хора от всякакъв произход²¹ и че висшите учебни институции не са кули от слонова кост, а академични общности с гражданска съвест, свързани със своите общности. На академичните преподаватели и студентите е отредена съществена роля в отстояването на емпиричните факти и доказателства и в ефективното и широкото оповестяване на резултатите от изследователската дейност.

Профилът на студентите, които влизат и завършват висше образование, трябва да е отражение на по-широката общественост. Това изисква намесата на правителства, училища и университети. По-вероятно е социалните групи, които са най-слабо представени в сферата на висшето образование, да са лишени от основни умения

¹⁹ Надграждане върху досегашни проекти на ЕС, включително проекта за коалиция НТММ на ЕС. Преминването от НТММ към НТМ(И)М е отражение на признаването в рамките на висшето образование на нарастващото значение на интердисциплинарния подход. Взаимдействието между НТММ и изкуствата и дизайнът е движеща сила за иновациите и творчеството.

²⁰ Вж. COM (2017) 228. Пример за това е финансираната по „Хоризонт 2020“ пилотна схема „Цифрова възможност“.

²¹ В съответствие с цел на ООН за устойчиво развитие № 4 относно гарантирането на приобщаващо и качествено образование за всички.

(езикова и математическа грамотност и компетенции в областта на цифровите технологии), опит в самостоятелното учене и ясна представа за това, какво означава висшето образование. Системното **сътрудничество между висшите учебни институции, училищата и доставчиците на услуги в сферата на професионалното образование и обучение** е нужно, за да подготви и насочва учениците въз основа на техните таланти, а не на техния произход, и за да осигури гъвкави модели за образование и обучение. Правилното професионално ориентиране и наставничеството са от решаващо значение.

Превръщането на системите за висше образование в приобщаващи изисква осигуряването на **подходящи условия за успех на студентите с различен произход**. Това надхвърля финансовата помощ за групите в неравностойно положение, въпреки че тя е от съществено значение за хората с ограничени доходи. За да се насърчат успешното завършване на образованието, доставчиците на услуги в сферата на висшето образование следва да възприемат цялостен подход към организирането на обучението и оценката, да въведат мерки за наставничество на студентите и да осигуряват подкрепа във връзка с работата в университета и извън него²². Студентските градчета трябва да бъдат безопасни за всички студенти, да са свободни от насилие въз основа на пол и дискриминация. Ранното откриване на проблеми е от решаващо значение за определяне на това от каква помощ се нуждаят студентите. Гъвкавите възможности за учене (задочно или онлайн) и по-широкото признаване на предишно обучение също са необходими, за да стане висшето образование достъпно, по-специално за възрастни учащи се лица. Стратегиите за подпомагане на студенти в неравностойно положение при достъпа им до висши учебни заведения, и обучението в тях до завършване на съответната образователна степен, са перспективно средство за постигане на тези цели.

Разрушаването на **барьерите между висшето образование и останалата част от обществото** може да помогне на студентите да развият своите **социални и граждански компетенции**²³. Някои институции развиват своя облик като „граждански университети“, включвайки в учебната програма местни, регионални и обществени проблеми, ангажирайки местната общност в процеса на преподаването и изследователските проекти, предлагайки обучение за възрастни и изграждайки връзки с местните общности. Добре организираната доброволна и обществена работа може да се превърне в особено ефективен начин за подпомагане на студентите да развият в по-голяма степен своите практически опит и умения. Висшите учебни заведения следва да се ангажират в развитието на градовете и регионите си, като допринасят със стратегии за благоустрояване, сътрудничество с бизнеса, публичния сектор и доброволческите организации. Информационните дейности на местните езици, надхвърлящи рамките на академичната общност, трябва да се насърчават и възнаграждават, включително като част от кариерното развитие.

²² Включително обучение на преподавателите, за да се справят успешно с разнообразието от студенти в учебното заведение.

²³ Така, както е определено в Европейската рамка за ключови компетентности.

Какво ще предприеме Комисията:

6. Ще насочва помощ в рамките на „Еразъм+”, за да помогне на висшите учебни заведения в разработването и изпълнението на **интегрирани институционални стратегии за приобщаване, равенство между половете и успешно обучение** от приемането до завършването, включително чрез сътрудничество с училища и доставчици на услуги в сферата на професионалното образование и обучение.
7. Ще насърчава **разработването и изпробването на гъвкави модулни курсове** в подкрепа на достъпа до висше образование чрез конкретни приоритети за стратегически партньорства по „Еразъм+”.
8. Ще подкрепя висшите учебни заведения, желаещи да **присъждат ECTS точки на студенти за доброволчески и обществени дейности** въз основа на съществуващите положителни примери.
9. Ще подкрепя **признаването на квалификации на бежанци**, за да улесни достъпа им до висше образование. Дейностите ще се основават върху текущия проект по Еразъм+, с който се предоставят практически насоки, и ще включват консултации на партньори между националните информационни центрове за академично признаване²⁴ и заинтересованите лица, както и модули за електронно обучение, както и ще допълват инструмента за съставяне на профил на уменията за гражданите на трети държави.

2.3. Гарантиране, че институциите за висше образование допринасят за иновациите

Много висши учебни заведения разработват **нови решения на икономически, социални и екологични проблеми**. Гарантирането, че тези усилия са правилно насочени и помагат за разрешаването на непосредствени, както и на дългосрочни предизвикателства, не е проста задача. Иновациите са най-важният двигател на икономическия растеж. Изследователските институти, университетите, развиващи интензивна изследователска дейност, и висшите учебни заведения за приложни науки допринасят към иновациите по различни, взаимосвързани начини; както и в рамките на и извън множество географски граници. Укрепването на приноса на висшето образование към иновациите изисква действия от всички сфери на дейност на висшите учебни заведения — образованието, изследователската дейност и участието в обществения живот като цяло. Заведенията трябва да изградят насочена навън култура по отношение на иновациите и предприемачеството.

Човешката любознателност, творчество и инициативност са източник на нови идеи и открития. Всички форми на университетско образование следва да имат за цел да изградят у студентите способности да разбират нови понятия, да мислят критично и творчески, и да действат предприемчиво за разработването и прилагането на нови идеи. Висококачественото **следдипломно обучение и докторантурите** са от огромно значение. Те обучават изследователи, компютърни специалисти и „мениджъри в областта на иновациите“, които са двигателите на научните открития и утвърждаването

²⁴

Национални информационни центрове за академично признаване.

и възприемането на нови идеи. В сравнение със САЩ и Япония твърде малко докторанти в ЕС работят извън университетите. Висшите учебни институции трябва да насърчат този процес чрез по-силно акцентирание върху докторските програми за прилагане на знания и взаимодействия с бъдещи работодатели.

Висшите учебни заведения също следва да играят по-голяма роля в местното и регионалното развитие. Инвестициите на ЕС в регионалното развитие чрез иновации се ръководят от принципа на **интелигентна специализация** — чрез съсредоточване на регионалните инвестиции и усилия върху иновациите в сектори с висок потенциал за растеж. Висшите учебни заведения могат да допринесат повече за улесняване на контактите между академичните институции, предприемачите и публичните власти, да съгласуват предлаганите от тях възможности за обучение с потребностите, посочени в стратегиите за интелигентна специализация, да използват възможностите за иновации в приоритетни сектори и да помогнат на местния бизнес и на други организации да разберат и да възприемат нови начини на мислене. Осъществяването на всичко това трябва да бъде част от една по-широкомасабна промяна, в рамките на която висшите учебни заведения действат като „**предприемачи**“. Подкрепеният от ЕС иновационен инструмент за висшите учебни заведения²⁵ оказва помощ в превръщането на иновациите и предприемачеството в основна част от цялостната стратегия на институцията. С „печата за високи постижения“ се предоставя допълнителна възможност за инвестиции в научни изследвания и иновации²⁶.

Утрешните иновации зависят от предприетата днес изследователска дейност и от творческия талант за използване на получените резултати. Правителствата и системите за висше образование трябва да правят интелигентни инвестиции, за да развият силни области в сферата на революционните научни изследвания. Високите постижения в изследователската дейност са свързани с международното сътрудничество и мобилността: основна мисия на програмата „Хоризонт 2020“. ЕС обаче може да положи повече усилия за **укрепването на центровете за върхови изследователски постижения** в повече части на Европа и за насърчаването на превръщането на научните постижения в атрактивни за пазара иновации.

Какво ще предприеме Комисията:

10. Ще разшири модела на **Регионалната иновационна схема (EIT-RIS)** на Европейския институт за иновации и технологии (EIT) и означението на EIT²⁷ за повече университети и региони с цел укрепване на развиването на **предприемачески и иновационни умения**, и по-добрата подготовка на докторантите и дипломираните висшисти за работа в иновативни предприятия.

²⁵ <https://heinnovate.eu>

²⁶ „Печатът за високи постижения“ е знак за качество на Европейската комисия, който се присъжда на отлични научноизследователски и иновационни предложения за проекти, внесени и положително оценени по програма „Хоризонт 2020“, но които не са получили финансиране поради ограничени ресурси (https://ec.europa.eu/research/soe/index.cfm?pg=opportunities_msca).

²⁷ <https://eit.europa.eu/activities/education/eit-label>

11. Ще подкрепи по-нататъшното развитие и изпробване на **методите за преподаване за творчество и иновации** в областта на висшето образование, като се основе върху съвместната работа между ОИСР и Европейската комисия²⁸ в училищния сектор.
12. Ще продължи да развива проекта **„Висше образование за интелигентна специализация“**²⁹ с цел предоставяне на съвети на публичните власти за включване на висшите учебни заведения и, когато това е възможно, на общностите на знание и иновации (ОЗИ) в разработването и изпълнението на стратегиите за интелигентна специализация.
13. Ще създава възможности в рамките на **програмата „Мария Склодовска-Кюри“**, които да спомогнат за преодоляване на разделението по отношение на изследователската и развойната дейност между различните държави членки и региони, и да способстват за разрешаването на проблема с изтичането на мозъци от по-малко развитите региони.
14. Ще засили помощта по линия на ЕС за **сътрудничество между университетите и бизнеса**, като превърне провеждания на две години Университетски бизнес форум в координационно звено за обмен на информация за висшите учебни заведения и регионалното развитие на европейско равнище и насърчи създаването на **регионални и национални университетски бизнес форуми** в целия ЕС.

2.4. Подкрепа за ефективни системи за висше образование

Способността на висшите учебни заведения да удовлетворят потребностите на Европа зависи от достатъчните човешки и финансови ресурси и ефективното използване на стимули и възнаграждения. Правителствата продължават да бъдат основен източник на финансиране на висшето образование в повечето държави — членки на ЕС и, във всички случаи, играят решаваща роля в **определянето на стимулите, целите и стандартите за качество** на образователната система като цяло.

Тъй като към висшето образование се отправят призови за повече усилия, предизвикателствата пред правителствата и висшите образователни заведения за определяне на най-добрите начини за извършване на **целенасочени и балансирани инвестиции** се увеличават. Един от въпросите е дали повече частно финансиране може и следва да бъде използвано за финансиране на висшето образование. Друг въпрос е как да се проектират системите за финансиране на висшето образование, така че да изпълнят потребностите на обществото и да бъдат съобразени с целите за ефективност, равенство и ефективност. Много държави членки изпробват основаващото се на изпълнение финансиране и институционални споразумения, които определят одобрени цели, които висшите учебни заведения да постигнат в замяна на публично финансиране. Въпреки че първоначалните резултати от тези дейности са обещаващи, определянето на достатъчно широкообхватни показатели за измерване на напредъка е все още предизвикателство.

²⁸ Проектът CREASSESS.

²⁹ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/hess>

Освен структурните мерки в цялостната система за финансиране, някои държави въвеждат целеви стимули за подобряване на конкретни аспекти от висшето образование. С цел повишаване на **престижа и възнагражденията за добро преподаване**, някои от тях са въвели нови форми на преподавателски стипендии и рамки за върхови постижения в областта на преподаването. Други инициативи имат за цел да укрепят връзката между преподаването и изследователската дейност чрез по-добро интегриране на рамките за качество и системите за финансиране³⁰. Използват се също и инициативи за финансиране за изграждане на връзки между висшите образователни заведения и външни партньори, насърчаване на основаваща се на изследователската дейност преподавателска практика, подкрепа за интердисциплинарно образование и изследвания и въвеждане на практически иновации в класната стая.

Въпреки че висшите образователни институции работят съобразно рамка, определена от публичните власти (финансиране, акредитиране, осигуряване на качеството), разпределението на ресурсите и създаването на стимули *в рамките на* институциите имат важно влияние. Доброто институционално ръководство и ефективното **международно сътрудничество, както и управлението на ресурсите** играят все по-важна роля за увеличаване на спектъра от задачи на заведенията и засилване на акцента върху измерването и доказването на изпълнението.

Какво ще предприеме Комисията:

15. Ще стартира преглед на **финансирането и структурите за стимулиране и възнаграждение в системите за висше образование** в сътрудничество с ОИСР и ще се основе на програмата за **консултации между партньори от държавите — членки на ЕС**, относно правилното структуриране на стимулите и финансирането на висшето образование.
16. Ще гарантира, че изследователите се насърчават да преподават и/или да бъдат обучавани да извършват тази дейност, като неразделна част от **програмата „Мария Склодовска-Кюри“**.

3. ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕ НА ПОМОЩТА ОТ ЕС ЗА ВИШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

За да се постигне напредък, дейностите и финансирането от ЕС трябва да бъдат по-добре координирани ...

Приоритетите, посочени в този документ, показват доколко ролите на висшето образование в образованието като цяло, изследователската дейност, обществото и иновациите — четирите елемента на спиралата на познанието — са свързани³¹. С оглед на ефективната работа на системата за висше образование тези връзки трябва да бъдат признати и укрепени в стратегиите на отделните висши учебни заведения, в

³⁰ Някои системи за финансиране на изследователската дейност включват като критерий за подбор използването на изследвания в преподавателската практика.

³¹ Вж. описанието на четворната спирала в работния документ на Комисията.

националната и регионалната политика за висшето образование и в предприеманите от ЕС дейности.

...да подкрепя събирането на сведения за провеждането на политиката и практиката

Като измерва и сравнява изпълнението на политиките, системите и отделни заведения за висше образование, ЕС помага за идентифицирането на работещите мерки. Това може да бъде използвано за организиране на дискусия в рамките на националните системи и институции и да служи за основа за намиране на по-добро решение на проблемите.

За да консолидира и подобри надграждането на сведения за висшето образование, Комисията ще предприеме следното:

17. Ще оптимизира синергията между инструментите за събиране на сведения чрез създаване на **Научен център за висше образование**. Включването на Европейския регистър на висшето образование (ETER)³². С инструмента за класация на университети (U-Multirank)³³ и предложената пилотна фаза на проучването за проследяване на дипломираните висшисти ще се подобри качеството на данните, сравнимостта, събирането на данни и показатели и ще способства за извличане на поуки от прилагането на инструментите за данни относно висшето образование в ЕС до този момент.
18. Ще укрепи работата на **мрежата „Евридика“** и **сътрудничеството** на Комисията с **ОИСР** и нейните държави членки в областта на висшето образование, изследователската дейност и иновациите, за да се избегне дублиране на усилията и ползите от съвместната работа.

...да гарантира, че наличните ресурси се използват за стратегически инвестиции във висшето образование

Освен **финансирането по „Еразъм+“** бяха заделени значителни средства в рамките на **Европейските структурни и инвестиционни фондове** в подкрепа на висшето образование в много региони на ЕС, и по-специално в по-малко развитите региони³⁴. Проектът „Висше образование за интелигентна специализация“³⁵ е важен компонент от действащата стратегия на Комисията, с който се цели да се помогне на висшите учебни заведения да оптимизират тези ресурси, като подобрят влиянието им върху регионалните икономики и иновационния капацитет. **Европейският фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ)** също вече се използва за привличане на частни инвестиции в конкретни, свързани с висшето образование дейности, които предлагат добри възможности за финансова възвращаемост, но възпират традиционните заемодатели от частния сектор.

³² https://ec.europa.eu/education/resources/european-tertiary-education-register_en

³³ <http://www.umultirank.org/#!/home?trackType=home>

³⁴ Почти 13 милиарда евро са заделени по Европейските структурни и инвестиционни фондове за висше образование и публичните научноизследователски инфраструктури до 2020 г.

³⁵ „Висше образование за интелигентна специализация“.

... и да насърчават международното сътрудничество, обмена и мобилността за подобряване на качеството

С действията си Комисията се стреми да гарантира, че добрите практики и последните открития в сферите на образованието и иновациите се споделят и прилагат възможно най-широко в Европа и по света. Това **международен обмен на идеи** е движено от **сътрудничеството** между студентите, изследователите, служителите, институциите и правителствата; **физическа мобилност** за граждани; насърчаване на „интернационализация у дома“ в рамките на европейските висши учебни заведения. Това, от своя страна, помага на заведенията да бъдат по-отворени към света и способства за спирането на изтичането на мозъци.

Програмите за висше образование и изследователска дейност на ЕС поставят все по-силен акцент върху международното сътрудничество, което е отражение на диапазона от експертни познания, необходими за разрешаване на комплексни глобални предизвикателства. Комисията ще продължи да подпомага мобилността на студентите и служителите на висшите учебни институции, като се погрижи държавите членки да прилагат преработения вариант на Директивата за студенти и изследователи³⁶ и насърчава електронния обмен на данни между европейските висши учебни заведения и мобилните студенти и служители. Предвид министерската конференция във връзка с процеса от Болоня през 2018 г. Комисията също така ще събере държавите — членки на ЕС, за да обсъдят посоката на развитие на бъдещото сътрудничество в областта на европейското висше образование.

При подготовката на **следващия многогодишен бюджет на ЕС** тя ще проучи съвместно с държавите членки бъдещето на общите цели на ЕС в образованието, изследователската дейност и иновациите и ще се стреми да укрепи сътрудничеството в тези области като основа за постигането на целите, посочени в това съобщение.

Какво ще предприеме Комисията:

19. Ще опрости процеса за мобилност на студентите чрез надграждане върху действащите проекти по „Еразъм+“³⁷ с цел осъществяването на **електронен обмен на данни за студенти** и ще проучи надеждността на създаването на **електронни системи за идентификация на студенти**, което ще позволи трансграничен достъп до студентски услуги и данни.
20. Ще предприеме обсъждане с държавите членки и заинтересованите лица, като част от **средносрочния преглед на „Еразъм+“**, на ефективната подкрепа за студентите, персонала, институциите и системите за висшето образование.

³⁶ Директива (ЕС) 2016/801.

³⁷ <https://www.erasmuswithoutpaper.eu/>, <http://europeanstudentcard.eu/>, <http://www.emrex.eu>

4. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И СЛЕДВАЩИ СТЪПКИ

Изпълнението на тази обновена програма ще изисква сътрудничество между заинтересованите лица в сферата на висшето образование и извън нея. Комисията ще инициира диалог относно изпълнението на тези действия и ще продължи да си сътрудничи със заинтересованите лица, заедно с държавите членки, Европейския парламент, Комитета на регионите, Икономическия и социален комитет и Групата на Европейската инвестиционна банка, за да развива програмата и да осигури съгласуваност с други приоритети по действащи и бъдещи програми на ЕС за финансиране.

Обновената програма за висше образование е част от по-широкообхватната стратегия на Комисията в подкрепа на младите хора и укрепването на европейския стълб на социалните права. Като допълва Съобщението за училищното развитие и върховите постижения в областта на преподаването и Европейския солидарен корпус, тя отчита жизненоважната роля на висшето образование при полагането на основите на проспериращи, включващи, демократични общества. Това е крайната цел, която Комисията, държавите членки и заинтересованите лица трябва да имат предвид при развиването на тази програма.